

Bobory Zoltán: Hősorsú eskük

A korábban főleg versmondóként és művelődésszervezőként ismert költőnek és írónak ez a hatodik kötete. (Próza és lírai köteteivel a háta mögött.) Találó címe sokfajta asszociációra készítheti az olvasót. Az eskük és az emberi kapcsolatok múltékony voltára többek között.

Az előszót író kiváló fehérvári irodalmár és tanár, Román Károly, mint a könyv szerkesztője, így foglalja össze tömören a lényegét: „Bobory minden idegszálával a jelenben él, verseinek többsége a valóságból, természeti, társadalmi, közéleti, sőt politikai élményekből táplálkozik, igaz, nem hiányzik költészetéből a magánéleti szféra megszólaltatása sem.” Valóban ezek a főirányok ebben a lírában. Az életút a szerves folytatás, az egymásra épülés bizonyítéka. A hatások között igen erősek azok, amelyek a versmondó előéletében nagy szerepet játszottak. Illyés, Nagy László, Csoóri, Kosztolányi, Takács Imre, József Attila, Nagy Gáspár, Serfőző Simon és mások neve jut az olvasó eszébe ezzel kapcsolatban. Az ő szellemi iskolájukban érett költővé Bobory Zoltán, és az ő nyomukban küzdötte ki egyéni hangját.

A nemzet sorsáért felelősséget érző, a barátságot, a szerelmet, a hitet, a családot vezérlő erőknél gondoló írástudó ő. Román Károly elkülönít kétféle beszédmódot: a kifejezés, illetve a kimondás gesztusát. Az előbbiben az esztétikai tömörítés, az utóbbiban az erkölcsi érték dominál. Így lesz mai világunk költői tükre a *Hősorsú eskük*. S hasonlóképpen: egy férfi belső vívódásának és a közért cselekedni akaró ember erkölcsi tettvágyának lenyomatai a versek. Cikluscímei (*Eskük, bolyongások, A fák, Eleven sebeink, Ködlő remények, Barátainnak*) is sok mindenről tanúskodnak, ha a belső, szellemi utazásra figyelünk. A túlélési ösztöntől a költő számára abszolút értéket jelentő barátságig. Fájdalmas hangon szól ugyanakkor ezen és más értékek veszendőségéről, a hit megrendüléséről. Keresi a fogódzókat, és egyre inkább azt érzékeli,

hogy ezek a fogódzók csak a legközvetlenebb emberi kapcsolatokban, a legszűkebb körökben realizálhatók. Ebben a világban a szárnyak „...lent hevernek olvadtan összetörve” (*Hic et nunc*), s még az a jó, „hogy még gondolhattam / valamire...!” Keserű hangulatok uralják főként azokat a műveit, amelyekben közéleti és politikai indíttatású gondolatait tárja elénk, s ezeken a helyeken a művész erő is változatosabb. (Megjegyzendő, hogy Bobory költővé válásában éppen egy szomorú esemény, a 2004. decemberi népszavazás játszott döntő szerepet.) *Tépelődések* c. verse ezt tükrözi. „Elorozva az ország-harangok / Árnyéktalanok templomaink / Büntelennek tartott lopók / árulják görnyedt álmaink”). A fosztóképzők hatalma – gondolhatjuk közben... S ha már a „körülölelő hit” is hiányzik, akkor a költő szerint valóban nagy a baj. A folytonosan megfogalmazott negatívumok következtében azért mégsem a reménytelenség uralkodik ebben a lírai világban, hiszen észleljük a „mégis” erejét is. A „mégis megölelsz, Istenem!” emelkedettségét, ünnepélyességét. Az olvadó, megszegett eskük világában az egyedüli reménység megcsillanását.

Mindezeket segíti képi világa, stílusa, miliőteremtő képessége. Román Károly szavával, vannak „beszédes motívumai”, például a *Tenyerekből hó hull* ezek közé tartozik. (2007-es verseskötetének is ez volt a címe.) A teremtő képzelet eredményei, a már-már romantikus színek keverednek össze a modernitás megnyilatkozásaival számos költeményében. Az imént idézett mű egyik részlete jó példa erre. „De hó hull tenyerekből, / s nézem csillagtalán szememmel, / mint fúj át a szél jeges ujjaimon. / Mert kajánul suttogó patkányok / borzongató karéneke szól / az énekes madarak helyén.” A „kimondás gesztusa” pedig olyan versekkel érzékeltethető, mint a Kondor Katalinnak ajánlott *Mint nekünk kellene...*

És ezeken kívül vannak aforizma-tömörségű

szövegei is a nagy ívű költemények mellett. (*Álom- és életképek*) Itt, a személyiségéhez egyébként alapvetően hozzátartozó humor is megjelenik – a groteszkbe hajló látásmóddal, bár nem válik groteszkké. Ugyanakkor jellemzi az önironia is, mint pl. a *Válasz...* mutatja, a „jó kis költőnek lenni” – féle közbevetéssel.

Összességében azonban erősebb a vonzódása a magyar líra sorskérdéseket feszegető vonalához, és ebben a tekintetben helyezi legmagasabbra a mércét. Ezt igazolja többek között *Majd csak akkor* című verse. Ünnepestes hangú befejezése: „majd ha szájatva az ablakodban egy / nagy, ismeretlen Úrral bámulod / a csillagok hajnalát, // akkor mondhatod, hogy / köszönöm, Istenem, neked, / hogy költő lehetek.” Kosztolányi *Hajnali részegségét* írja itt tovább finom ízléssel. (Nem véletlenül: jól emlékszünk még a versmondó Bobory *Lelkek és göröngyök* c. műsorára.) Egyébiránt az alázat megnyilvánulása is a fenti vers.

És mint oly sok költő, ő is küzd az idővel, és megírja *Őszikéit*. Benne ez a remek négysoros: „Aki a szomorú jégarcú / Télben eljön hozzám / Lába nyomát megőrzi / Kertemben a hó...” (*lányomok*) Sok húron játszik hát Bobory Zoltán. Az ilyen miniatűröktől a széles áradású versekig terjednek költészetének határai. Az ironikus, humoros hangtól a patetikus, ünnepestes hangig. És persze megtaláljuk műveiben a történelmi érzékenység nyomait is. Annak az embernek érzékenysége ez, aki doni emlék-utakat szervezett, és döntő érdeme van abban, hogy Pákozdon, a Mészeg-hegyen áll a Don-kanyar emlékkápolna. Hasonlóképpen megihlette 1956 és 1989 emléke, ahogy ezt *1956. október, Szabadság... '56 és Szabadság... '89*

című versei mutatják. Nem idegen tőle, hogy különböző évfordulókat, történelmi eseményeket énekeljen meg, csatlakozván ez által egy nemes hagyományhoz.

Világképének összetevői közé tartozik a kereszténység és Szent István szellemi öröksége. Büszkén vállalja hitét, hol csöndesen, hol erőteljesebben. Van műve, amelyben imába hajlik gondolatsora. Érdeklődésében a hitvilág és a közéletiség együtt van jelen. Mindezek szintézisét alkotja meg *Maradj velünk* című versében. Ezek a körök tovább tágulnak, amikor a katyn-i tragédia mozgatja tollát az *Eleven sebeinkben*. Bobory számára fontosak az ilyesfajta mementók, és hatásosan idézi fel őket.

Ám nem kétséges, hogy esztétikailag talán még meggyőzőbbek az intim szférát versbe emelő kísérletei. Többről van itt szó, mint menedékről: sokkal inkább a legmaradandóbb értékek művészi ábrázolásáról. A „ködlő remények” világában a család és a barátok tartós értékörzéséről. Az előbbiben a rég elhunyt szülőktől a hitves iránti érzett szerelmén át a járt tanuló unoka a szereplők, s egy-egy életpillanat lírai rögzítése megnyerő és hiteles. Az utóbbiban a szellemi küzdőtársak szerepét emeli költőnk a középpontba, s közben egy-egy miniportrét is kapunk. A „szellemtestvérek” közé sorolhatjuk általuk többek között Csoóri Sándort, Tolcsvay Bélát, Sobor Antalt, Raksányi Gellértet, Czigány Györgyöt, Kubik Annát és másokat.

A *Hősorsú eskük* szerzője fontos állomáshoz érkezett. A fent jelzett értékek alapján nem hiú remény várunk a folytatást, a további elmélyülést.

(*Quadrat '64, Székesfehérvár, 2013*)